

PROVINCIE
FLEVOLAND

Cultuurmonitor Flevoland 2019-2021

December 2022

Bureau Berenschot in samenwerking met cluster Cultuur van provincie Flevoland en provinciaal gesubsidieerde instellingen

Foto: FleCk

denieuwebibliotheek

LAND
ART
FLEVO
LAND

VISÀVIS
UNIEK THEATER SPEKTAKEL

Inhoud

Aanbevelingen van Berenschot	4
1. Cultuur in Flevoland	5
1.1 Cultuurmonitor Flevoland	5
1.2 Waardenperspectief	5
1.3 Cultuurnota 2017-2020 en cultuurnota 2021-2024	6
1.4 Gevolgen van de coronacrisis	6
1.4.1 Vraag en aanbod	7
1.4.2 Digitalisering	7
1.4.3 Cultureel werkkapitaal	7
1.4.4 Evaluatie coronaregelingen cultuur 2020-2021	8
2. Deelnemende instellingen	9
2.1 Kenmerken deelnemende instellingen	9
2.2 Geografische spreiding	9
2.3 Financiering	10
2.4 Bezoekers	11
3. Flevoland in de Regionale Cultuurmonitor van de Boekmanstichting	12
3.1 Disciplines	12
3.1.1 Beeldende kunst	12
3.1.2 Film	12
3.1.3 Letteren	12
3.1.4 Podiumkunsten	13
3.1.5 Cultuureducatie	13
3.1.6 Conclusie	13
3.2 Flevoland in cijfers, vergeleken met andere provincies	13
3.2.1 Uitgaven voor cultuur vergeleken	13
3.2.2 Vergelijking van podia	14
4. Cultuur beleven	15
4.1 Culturele aanbod in Flevoland	15
4.2 Publiek in Flevoland	18
4.3 Waardenperspectief met betrekking tot cultuur beleven	19
5. Cultuur maken	20
5.1 Cultuurparticipatie in Flevoland	20
5.2 Het makersklimaat in Flevoland	21
5.3 Waardenperspectief met betrekking tot cultuur maken	22
6. Ontwikkelingen in perspectief	23
6.1 Aanbevelingen inhoudelijk	23
6.2 Aanbevelingen praktisch	26
Bijlage 1. Coronasteun	27
Bijlage 2. Deelnemende instellingen	28
Bijlage 3. Bronnenlijst	30
Bijlage 4. Cultuurlasten van de provincies (CBS, 2019)	31

Aanbevelingen van Berenschot

De provincie Flevoland heeft Berenschot voor de tweede keer gevraagd een monitor uit te voeren over het provinciale cultuurbeleid. De eerste monitor ging over de jaren 2017 en 2018; daaruit bleek dat de provinciaal gesubsidieerde culturele instellingen gezamenlijk volop invulling geven aan de culturele waarden artistiek-inhoudelijk, maatschappelijk, economisch en ruimtelijk. In deze tweede monitor zijn 2019, 2020 en 2021 onderzocht.

Voor 2019 geldt – zeker in terugblik – dat het een topjaar was voor de culturele sector in Flevoland. Er waren veel aansprekende activiteiten, het ging de organisaties voor de wind en het publiek wist het aanbod in grote getale te vinden. In 2020 en 2021 gooide de coronacrisis echter roet in het eten. Deze monitor laat zien hoe het culturele veld zich aanpaste aan wat wél mogelijk was en welke effecten de crisis op de culturele organisaties had. Dankzij de steunmaatregelen van rijk, provincie en gemeenten bleven ze – vaak met moeite – overeind. Wel waren er ingrijpende veranderingen vooral op het vlak van vraag en aanbod (het gedrag van zowel de makers als het publiek), de digitalisering en de beschikbaarheid van cultureel werkkapitaal (in de vorm van zowel werkenden als vrijwilligers).

Hoe kwam cultureel Flevoland uit de crisis? Eigenlijk weten we dat nog niet precies. De monitor beslaat als laatste jaar 2021. Tijdens de gespreksronde die we hebben gemaakt, zaten de culturele organisaties nog in een soort ‘wederopbouwfase’. In paragraaf 7.1 staat een scenariomodel met mogelijke kanten die de ontwikkelingen opgaan. Daaruit blijkt dat het geen vanzelfsprekendheid is dat een topjaar als 2019 zich snel weer voordoet. Niet alleen heeft de coronacrisis het speelveld verandert, ook de energiecrisis die daarop volgde en de economische recessie die zich aandient, hebben veel impact op de sector.

Desondanks staan in deze monitor mooie voorbeelden van hoe de culturele organisaties de coronaperiode op creatieve wijze hebben weten te benutten. Het valt te hopen dat die creativiteit blijft nu de omstandigheden weer moeilijker worden. De rol die de provincie vervult, is daarbij van belang.

Deze monitor sluit af met aanbevelingen om het culturele leven van Flevoland zo optimaal mogelijk te houden (hoofdstuk 6). We hebben daarbij ook gekeken naar de Regionale Cultuurmonitor van de Boekmanstichting, die de cultureel Flevoland in interprovinciaal perspectief plaatst. Daaruit blijkt dat Flevoland zich verder ontwikkelt maar dat het verschil met andere provincies nog altijd aanzienlijk is. In dat licht adviseren wij de provincie om in de nabije toekomst in het bijzonder aandacht te geven aan (1) de enorme woningbouwopgave die Flevoland heeft en die vraagt om bijpassende culturele voorzieningen en (2) de knelpunten die uit de monitorgesprekken naar voren zijn gekomen. Concrete aanbevelingen van Berenschot zijn:

1. Versterk de samenwerking met de gemeenten.
2. Denk na over uitbreiding van de provinciale basisinfrastructuur.
3. Bevorder dat er voldoende plekken zijn waar aanbod en vraag elkaar kunnen vinden.
4. Blijf het makersklimaat stimuleren.
5. Stimuleer een goed niveau van cultuureducatie op alle scholen.
6. Ondersteun de ontwikkeling van kunstmuseum M.
7. Haal een (dependance van) een hbo-opleiding kunst en cultuur naar Flevoland.
8. Stimuleer digitalisering (verder).
9. Indexeer periodiek het budget voor projectsubsidies.

Al met al kunnen we constateren dat deze monitor een top- en dal-jaren omvat en daarmee relevante opbrengsten oplevert voor de korte termijn én voor de nieuwe cultuurnota 2025-2028.

1. Cultuur in Flevoland

1.1 Cultuurmonitor Flevoland

De provincie Flevoland heeft besloten om de effecten van provinciaal beleid te monitoren. Berenschot heeft de jaren 2017 en 2018 gemonitord; het rapport dat nu voor u ligt richt zich op de jaren 2019, 2020 en 2021. Net als de monitor over 2017 en 2018 wordt er in deze monitor niet alleen gekeken naar feiten en cijfers, maar vooral naar de waarden die zijn gecreëerd door de instellingen die provinciale subsidie ontvangen.

Voor het culturele veld zijn 2019, 2020 en 2021 geen normale jaren geweest. 2019 was cultureel een zeer goed jaar, terwijl de jaren erna zeer moeizaam waren als gevolg van de coronacrisis. Het doel van deze monitor is inzichtelijk maken welke waarden en betekenis worden gemist in tijden waarin de culturele sector grotendeels stilligt. De monitor geeft een analyse van de verschillende ontwikkelingen en de effecten van corona en kijkt ook vooruit naar wat Flevoland nodig heeft op cultureel gebied en welke accenten de provincie in de komende jaren in haar beleid kan leggen.

De provinciale cultuurnota 2021-2024 Ruimte voor cultuur met de twee routes Cultuur beleven en Cultuur maken, vormt de kapstok voor deze monitor. Berenschot heeft de beleidsmatige informatie van de gesubsidieerde instellingen over 2019, 2020 en 2021 verzameld. Daarnaast is er met de instellingen gesproken over hun perspectief na de coronacrisis en over hun ideeën over het toekomstige cultuurbeleid van de provincie. Een lijst van de instellingen waarmee is gesproken is terug te vinden in bijlage 2.

1.2 Waardenperspectief

Bij het opstellen van de eerste cultuurmonitor 2017/2018 is besloten verder te kijken dan een cijfermatige analyse en gebruik te maken van een waardenperspectief. Ook voor de monitoring over de jaren 2019, 2020 en 2021 is er gekeken vanuit dit perspectief. Voor een meer cijfermatige analyse wordt er in hoofdstuk 3 van deze monitor stilgestaan bij de regionale cultuurindex van de Boekmanstichting.

Het culturele waardenmodel van Berenschot is gebaseerd op het waardenmodel van Claartje Bunnik

dat ze beschrijft in Naar waarde gewogen. Bunnik geeft aan dat dit model ingezet kan worden voor kwaliteitsbeoordeling van de toekenning van cultuursubsidies die verder strekt dan aantallen en normen. Zowel de culturele instelling als het rijk en lagere overheden maken vandaag de dag gebruik van dit model waarin er wordt gekeken naar de artistieke, economische en maatschappelijke waarde die kunnen worden gecreëerd voor de samenleving. Berenschot heeft voor de provincie hier nog een extra waarde aan toegevoegd, namelijk de ruimtelijke waarde.

Figuur 1: het waardenmodel van Berenschot, gebaseerd op het waardenmodel van Claartje Bunnik

- De artistieke waarde gaat over de kwaliteit van het aanbod, de artistieke reputatie, de positie in de culturele keten, creatieve ontwikkeling en talentontwikkeling, de impact op het publiek, reflectie op het bestaan en individuele ontplooiing.
- De maatschappelijke waarde gaat over de maatschappelijke kwaliteit van de instelling, namelijk of de activiteiten, producten en diensten zowel fysiek als online aansluiten bij specifieke en herkenbare behoeften van maatschappelijke doelgroepen. Het kijkt naar de educatieve en participatieve verwerking van het aanbod en of deze aansluit bij de gemeenschap, of het bijdraagt aan sociale cohesie en ontmoeting, verbinding en integratie.
- De economische waarde kijkt naar het rendement voor de sector zoals de eigen inkomsten, werkgelegenheid en bijdragen uit private bronnen, en tevens indirecte economische spin-off voor andere sectoren zoals toerisme en horeca, door de aantrekkingskracht van de provincie. Maar kunst en cultuur kan ook effect hebben op het imago, de publiciteitswaarde, de vastgoedwaarde of de optiewaarde binnen de provincie.

- De ruimtelijke en historische waarde gaat over identiteit van een gebied. Het gaat hier om de wijze waarop mensen de omgeving beleven. Op provinciale schaal kan gedacht worden aan erfgoed in het landschap, kunst in de openbare ruimte, monumenten, archeologische objecten maar ook de kwaliteit van herontwikkelingsopgave en de kwaliteit van nieuwbouw- en ontwerp opgave binnen de provincie.

Binnen deze cultuurmonitor wordt per route uit de cultuurnota specifiek ingegaan op deze waarde. Daarom wordt elk hoofdstuk afgesloten met een toelichting op de diverse waarden die terug te vinden zijn binnen het gestelde beleid en de uitvoering hiervan in de praktijk.

1.3 Cultuurnota 2017-2020 en cultuurnota 2021-2024

Omdat de monitor betrekking heeft op de jaren 2019, 2020 en 2021 beslaat het zowel de tweede helft van de cultuurnota 2017-2020 als het eerste jaar van de cultuurnota 2021-2024. Met de cultuurnota 2017-2020 heeft de provincie Flevoland de ambitie uitgesproken om na jaren van bezuinigingen op kunst en cultuur, weer groei in de culturele sector te bevorderen. Het idee dat wordt geformuleerd in deze cultuurnota is dat kunst en cultuur bijdraagt aan het ontstaan, de groei en de verrijking van de Flevolands identiteit. Via kunst en cultuur wordt het verhaal van Flevoland verteld waardoor inwoners van de provincie zich verbonden voelen. De inwoners en bezoekers van de provincie zouden toegang moeten hebben tot een breed, divers en kwalitatief goed culturaanbod om zich te ontwikkelen en om van te genieten. Daarnaast spant de provincie zich in om het cultureel erfgoed te beschermen en te behouden voor de toekomst. Dit is een wettelijke taak. Deze uitgangspunten werden in de cultuurnota 2017-2020 gevat in 4 verschillende routes; 1) voor het verhaal van Flevoland; 2) cultuur voor iedereen; 3) erfgoed voor de toekomst; 4) zelf beleven, zelf maken. Onder deze routes liggen de pijlers podiumkunsten, landschapskunst, bibliotheken, cultureel erfgoed, cultuureducatie en amateurkunst en talentontwikkeling.

De cultuurnota 2021-2024 borduurt voort op de eerdere cultuurnota. Route 1 uit de voorgaande cultuurnota Voor het verhaal van Flevoland is in het nieuwe cultuurbeleid de onderlegger voor het gehele beleid. Zoals al genoemd onder 1.1 bestaat dat uit de routes Cultuur beleven en Cultuur maken. Bij Cultuur beleven staat de toeschouwer/ het publiek centraal en wordt er gekeken naar landschapskunst, cultuureducatie primair en voortgezet onderwijs, bibliotheken en het museaal beleid van de provincie.

Bij Cultuur maken staat de maker centraal en wordt er gekeken naar cultuurparticipatie, het makers klimaat en de podiumkunsten. Omdat het beleid voor 2021-2024 een logisch vervolg is van de voorgaande cultuurnota wordt in deze monitor de structuur aangehouden van de huidige cultuurnota. In de cultuurnota 2021-2024 is erfgoed geen apart onderdeel omdat hieraan vanaf 2021 een eigenstandig provinciaal programma is gewijd. Erfgoed is in deze monitor dan ook buiten beschouwing gelaten.

1.4 Gevolgen van de coronacrisis

Mede dankzij de inspanningen van rijk, gemeenten en provincie is de culturele infrastructuur in Flevoland tijdens de pandemie overeind gebleven. De provincie heeft hierin een belangrijk complementaire rol gespeeld. Door middel van vier regelingen is het culturele sector ondersteund (in bijlage 1 is weergegeven wat Flevoland aan coronasteun beschikbaar heeft gesteld aan culturele instellingen):

- COVID-19 regeling voor Flevolandse culturele instellingen
- COVID-19 regeling voor Flevolandse amateurkunstverenigingen¹
- COVID-19 Balkonscèneregeling voor individuele makers
- COVID-19 Cofinanciering voor Flevolandse (film) theaters, musea en poppodia.

Inmiddels weten we dat de na coronacrisis het 'oude normaal' niet zomaar terugkomt. Lange cyclische processen in de cultuursector zijn door de crisis ruw verstoord. Het publiek is (nog) niet massaal teruggekeerd naar de theaters en de musea;

¹ Met de regeling voor amateurkunstverenigingen heeft de provincie bijgedragen in de kosten voor materialen, alternatieve oefenruimte en werkzaamheden door derden die noodzakelijk waren om te kunnen voldoen aan de 1,5 meter afstandsregel. Met de Balkonscène-regeling maakte de provincie voor individuele makers, kleinschalige professionele live-uitvoeringen met publiek mogelijk binnen de bestaande coronaregels.

in sommige deelsectoren zoals het bibliotheekwerk en de amateurkunsten lijkt de coronacrisis als katalysator te hebben gewerkt om bepaalde positieve en negatieve ontwikkelingen te versnellen.

Als we terugblikken op de crisis zijn er drie thema's die voor alle disciplines relevant zijn en wezenlijke transitie meebrengen en daarom ook op korte termijn aandacht van de provincie verdienen, namelijk:

- Veranderingen in vraag en aanbod
- Toenemende digitalisering
- Arbeidsmarkt: cultureel werkkapitaal.

1.4.1 Vraag en aanbod

Een vijftal ontwikkelingen is aan de orde waar het gaat om thema vraag & aanbod:

1. Sterke toename van aanbod – het aanbod lag grotendeels stil en is pas in het voorjaar van 2022 weer op gang gekomen; er is veel blijvend nieuw aanbod en er lag nog veel op de plank.
2. Vraag herstelt zich aarzelend – publiek heeft wel zin maar komt, voornamelijk bij aanbod dat binnen plaatsvindt, met 100% capaciteit, nog niet massaal. Een deel van de oudste leeftijden onder de concertgangers lijkt definitief afgehaakt.
3. Behoeft aan aanbod in kleinere setting – publiek en makers blijken gecharmeerd te zijn van kleinschaliger vormen naast het reguliere aanbod.
4. Meer ruimte in het maakproces – de rust die noodgedwongen ontstond bij gebrek aan voorstellingen heeft positieve effecten op de kwaliteit van het gecreëerde aanbod.
5. Blijvende verbreding van aanbod – tijdens de crisis zijn vele nieuwe vormen van aanbod ontwikkeld, vele daarvan zijn blijvend van aard (zie ook thema Digitalisering).

Deze ontwikkelingen brengen met zich mee dat in een aantal deelsectoren vraag en aanbod vooralsnog uit balans zijn. Dit kan problemen opleveren met het realiseren van voldoende publieksinkomsten en onderlinge concurrentie.

1.4.2 Digitalisering

Een toenemend gebruik van digitale mogelijkheden zagen we al in de beeldende kunst, fotografie, de (voorgedragen) literatuur en de podiumkunsten. Tijdens de coronacrisis nam de digitalisering een grote vlucht, vooral als distributievorm (opnamen,

livestreams, interactieve programma's) maar ook in artistieke zin. Diverse culturele organisaties gingen tijdens de coronacrisis meerdere presentatievormen combineren: kleinschalig live naast grootschaliger digitaal, en vaak tegelijkertijd. Daarnaast werden er tal van digitale middelen ingezet om de vitale bedrijfsprocessen van de culturele instellingen in stand te houden. Op basis van de monitorgesprekken en de documentstudie zien we in Flevoland meerdere digitale ontwikkelingen die in onderstaande paragrafen nader worden uitgewerkt.

1. Nieuwe vormen van publieksbereik en publieksbeleving
2. Grote activiteit op social media
3. Versterking van de digitale infrastructuur
4. Versterking van communicatielijnen en toename van online bijscholing
5. De kloof tussen wel en niet digitaal vaardig.

1.4.3 Cultureel werkkapitaal

Het publiek heeft veel cultureel aanbod moeten missen tijdens de coronacrisis, maar de gevolgen waren nog groter voor de werkenden in de cultuur- en erfgoedsector. Met Cultureel Werkkapitaal duiden wij alle mensen aan die zich op enigerlei wijze inspannen voor de culturele infrastructuur en activiteiten, of dat nu in dienstverband is, als zelfstandige of als vrijwilliger. De cultuur- en erfgoedsector is sterk afhankelijk van deze inspanningen. Ook in normale tijden is er echter sprake van een complexe arbeidsmarkt. Kenmerken zijn: weinig vaste banen, een groot aandeel zelfstandigen (landelijk 60%) en bovendien vaak kleine dienstverbanden of opdrachten, waardoor veel werkenden afhankelijk zijn van meer werk- of opdrachtgevers en zij een gemiddeld relatief lagere beloning ontvangen. De monitor laat de volgende ontwikkelingen zien in Flevoland.

1. Bij herstart van de sector wreekte zich de uitstroom van ondersteuners.
2. De crisis verzwakte de toch al benarde positie van zzp-ers. Sommige zijn definitief overgestapt naar een andere branche.
3. Er waren veel wisselingen in de inzet van vrijwilligers.

De genoemde ontwikkelingen zijn meegenomen in de monitor en worden in het laatste hoofdstuk nader geanalyseerd met het oog op de toekomst.

1.4.4 Evaluatie coronaregelingen cultuur 2020-2021

Om na te gaan wat de effecten waren van de provinciale steunmaatregelen, hoe de instellingen de regelingen hebben ervaren en welk effect ze hebben gehad, heeft de provincie een enquête gehouden onder de Flevolandse culturele instellingen en makers die gebruik hebben gemaakt van (een van) de coronaregeling(en) cultuur in 2020 en 2021². Dit is een bredere groep dan de instellingen waar deze monitor zich op richt; toch is het zinvol de inzichten van deze evaluatie te betrekken bij deze monitor.

Uit de enquête kwam de conclusie naar voren dat de coronaregelingen van de provincie in belangrijke mate hebben bijgedragen in het dekken van de kosten van de Flevolandse culturele organisaties (en makers) als gevolg van de COVID-19 maatregelen van het Rijk. De subsidies zijn ingezet voor het mogelijk maken en aanpassen van culturele activiteiten volgens de geldende coronamaatregelen. Voor veel organisaties was deze tegemoetkoming cruciaal omdat de financiële en mentale zorgen en uitdagingen groot waren.

Ondanks de provinciale 'coronasteun' ging het bij meer dan de helft van de respondenten na de coronacrisis financieel (veel) slechter met

de organisatie dan ervoor. De financiën bleken op zowel de korte als lange termijn een groot knelpunt, door onder andere het verlies van bezoekers en personeel en de uitdaging om weer publiek aan te trekken. Dit ging (en gaat) gepaard met veel onzekerheid en een groot beroep op de flexibiliteit, wat ook een negatieve impact heeft op het welbevinden van organisaties. 40% van de respondenten gaf aan dat het slechter gaat met het welbevinden van de organisatie sinds de coronacrisis, bij 37% is er weinig veranderd. Door de noodgedwongen focus op crisismanagement werd bij velen de creativiteit ingeperkt en daalde de motivatie. De behoefte aan oplossingen die ook op de lange termijn soelaas kunnen bieden is groot.

Een groot deel van de organisaties ziet kansen en richt haar blik op innovatie, digitalisering en nieuwe samenwerkingsverbanden. Respondenten zien op de langere termijn meer ruimte voor creativiteit en 'out-of-the-box' denken en hopen dat mensen bewuster worden van de impact die cultuur heeft op hun welzijn. Toch gaf ook een aantal organisaties aan weinig mogelijkheden te zien op zowel korte als lange termijn en niet zeker te zijn van hun voortbestaan.

In paragraaf 6.1. gaan we nader in op het toekomstperspectief voor de culturele organisaties.

² Tussen 16 december 2021 en 10 januari 2022 ontvingen 53 bij de provincie Flevoland bekende culturele instellingen en makers die gebruik hebben gemaakt van één of meerdere coronaregelingen een e-mail met een link naar de vragenlijst. Alle culturele instellingen die een beroep hebben gedaan op de regeling voor culturele instellingen, hebben de vragenlijst ingevuld.

Foto: Bontehond

2. Deelnemende instellingen

Dit hoofdstuk toont algemene informatie over de voor deze cultuurmonitor bevraagde instellingen en betreft de geografische spreiding, een indeling naar discipline en de publieke financiering. In bijlage 2 is een beschrijving van alle instellingen opgenomen.

2.1 Kenmerken deelnemende instellingen

Letteren/ Bibliotheken

FlevoMeer Bibliotheek
De Nieuwe Bibliotheek

Musea/ Beeldende kunst

Batavialand
Land Art

Podiumkunsten

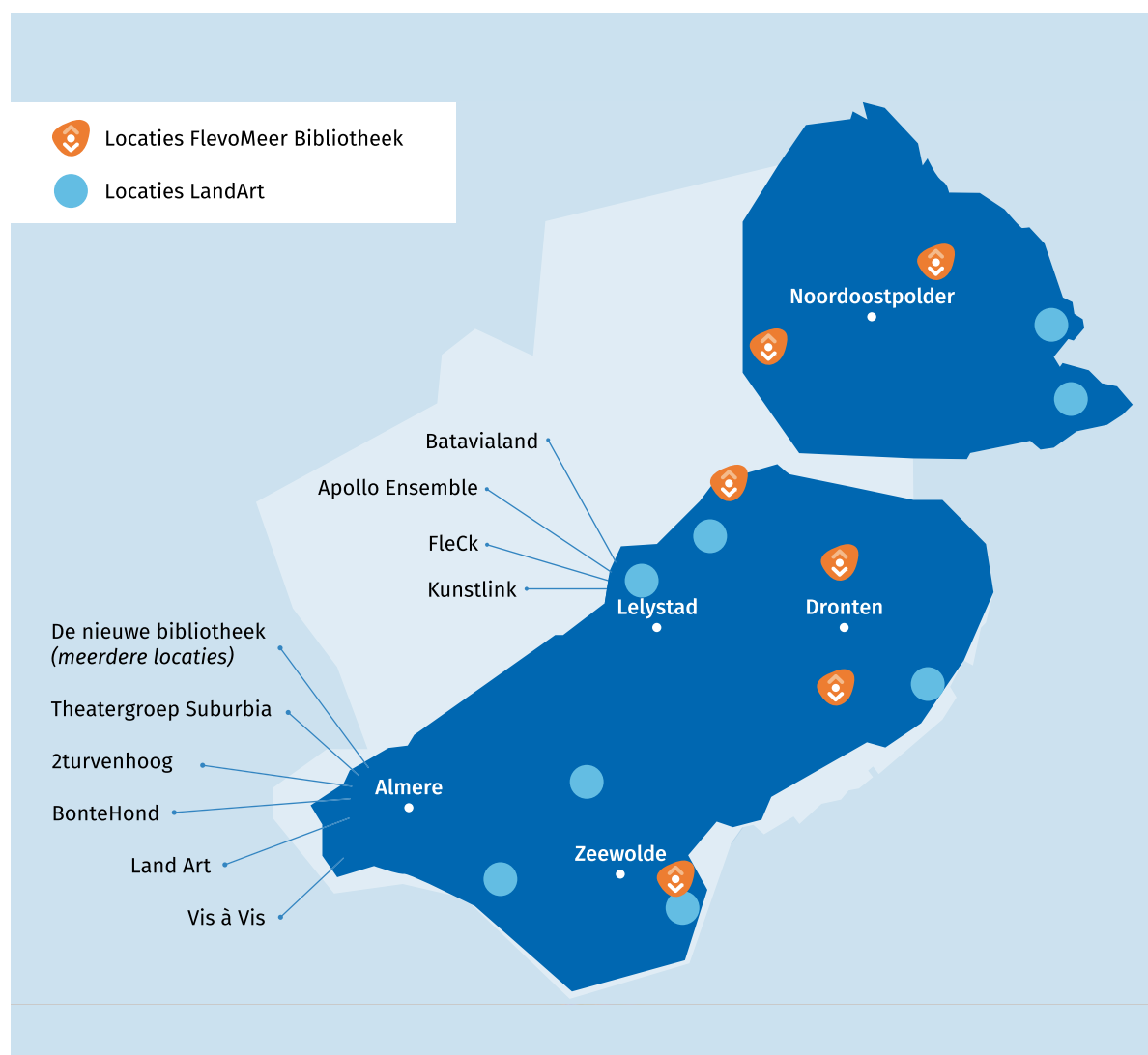
2turvenhoog
Apollo Ensemble
BonteHond
Theatergroep Suburbia
Vis à Vis

Bovensectoraal

FleCk
Kunstlink
(voorheen CAF)

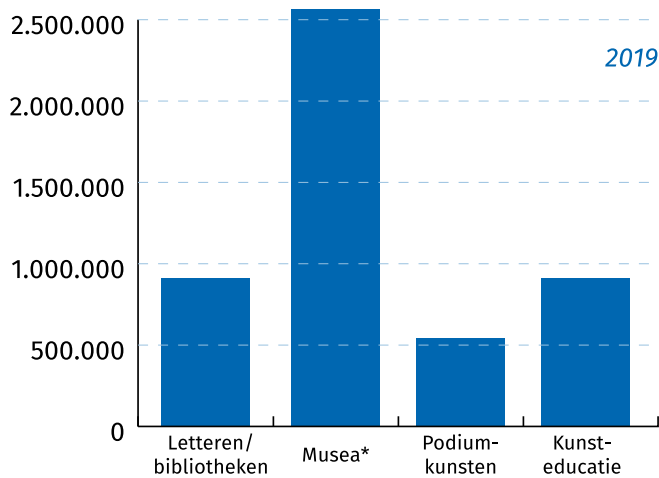
2.2 Geografische spreiding

Figuur 2: Geografische spreiding deelnemende instellingen

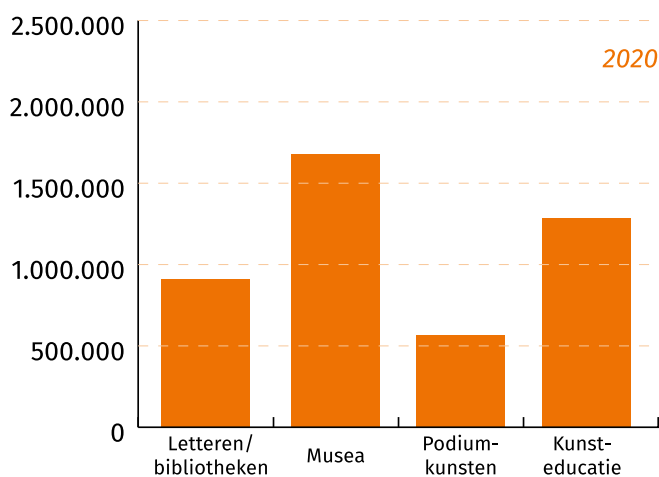
2.3 Financiering

Provinciale subsidie naar discipline 2019, 2020 en 2021

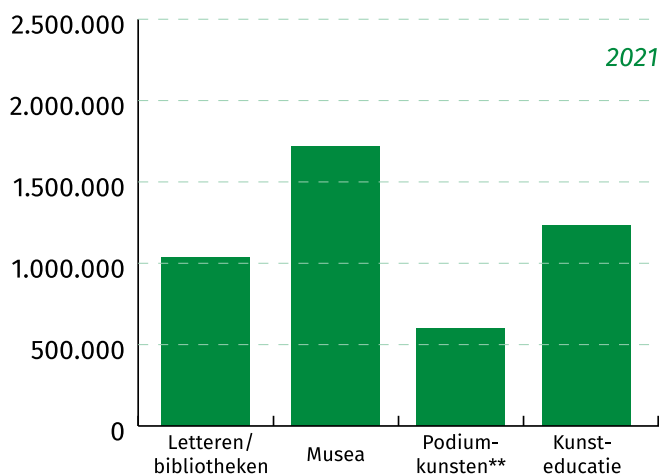
Figuur 3: Provinciale subsidie in 2019

Letteren/bibliotheken: € 910.457,-
Musea: € 2.564.744,-*
Podiumkunsten: € 535.245,-
Kunsteducatie: 2019 € 909.630,-

Figuur 4: Provinciale subsidie in 2020

Letteren/bibliotheken: € 964.647,-
Musea: € 1.673.669,-
Podiumkunsten: € 546.485,-
Kunsteducatie: € 1.284.302,-

Figuur 5: Provinciale subsidie in 2021

Letteren/bibliotheken: € 1.035.018,-
Musea: € 1.715.339,-
Podiumkunsten: € 559.054,-**
Kunsteducatie: € 1.230.976,-

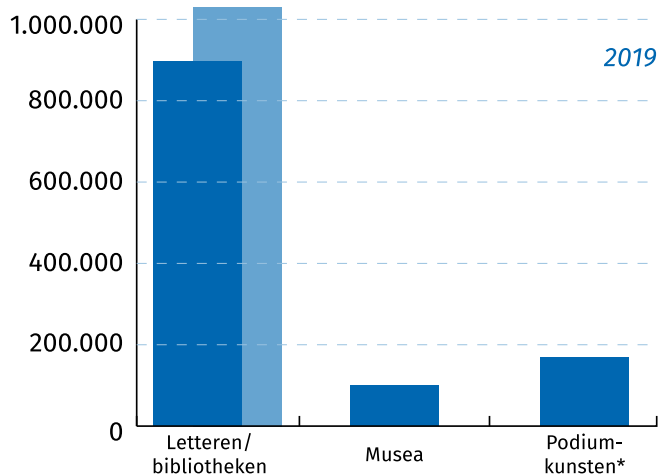
*Inclusief eenmalige ontwikkelsubsidie Batavialand

**Inclusief structurele financiering: Impuls Klassieke Muziek, Talentontwikkeling Podiumkunsten.

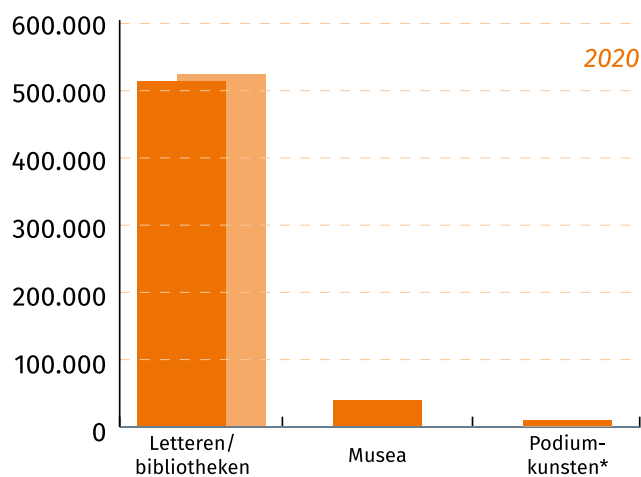
Daarnaast meerjarig vanaf 2021: Flevolands Fonds voor culturele ontwikkeling en incidentele middelen tijdens de coronaperiode.

2.4 Bezoekers

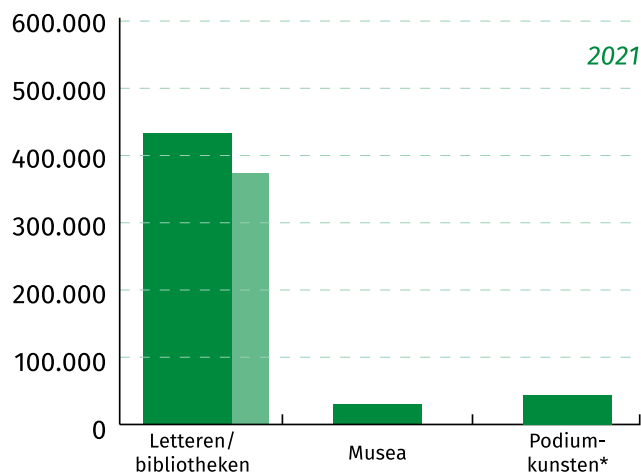
Aantal bezoekers in 2019, 2020 en 2021

Figuur 6: Aantal bezoekers in 2019

Figuur 7: Aantal bezoekers in 2020

Figuur 8: Aantal bezoekers in 2021

*De bezoekersaantallen 2021 zijn gebaseerd op de subsidieverantwoordingen die binnen zijn per begin juli 2022. Het betreft het aantal fysieke bezoekers en bezoekers van aangepaste producties i.v.m. corona. Nog niet alle cijfers zijn binnen, een aantal projecten is afgelast en een aantal komt door verschoven prestaties later met de verantwoording.

3. Flevoland in de Regionale Cultuurmonitor van de Boekmanstichting

In samenwerking met Atlas Research ontwikkelde de Boekmanstichting de Regionale Cultuurmonitor. In september 2022 verscheen deze monitor als opvolger van de Regionale Cultuurindex uit 2018. In dit hoofdstuk nemen wij het onderdeel over dat betrekking heeft op Flevoland.

In de eerste paragraaf worden zes domeinen beschreven. In de tweede paragraaf staan de cijfers over Flevoland. Om een consequente vergelijking te kunnen maken tussen provincies heeft de Boekmanstichting in de monitor data over 2019 opgenomen. Voor dat jaar waren voor alle indicatoren data beschikbaar. Daarnaast zijn in het digitale dashboard van de monitor voor een flink deel van de indicatoren ook data van 2020 en 2021 beschikbaar.

3.1 Disciplines

3.1.1 Beeldende kunst

In tegenstelling tot de andere provincies zijn er in Flevoland geen musea voor beeldende kunst³. Ook het aantal galeries is er met één dun gezaaid. Hoewel het aanbod aan beeldende kunst in Flevoland klein is, kan dat over het zelf beoefenen niet worden gezegd; 18,1 procent van de inwoners van Flevoland gaf aan in 2019 tijd te hebben besteed aan handenarbeid, schilderen, tekenen, boetseren en pottenbakken. Alleen in Drenthe was dat aandeel met 20,6 procent groter. Daarnaast is de bijdrage van de provincie op het gebied van beeldende kunst en vormgeving groot, alleen de provincie Drenthe draagt per inwoner meer bij aan dit domein.

3.1.2 Film

Flevoland telt vier bioscopen waar mensen in zeventien zalen kunnen genieten van wat er op het witte doek te zien is. Dat is gemeten naar het aantal inwoners in de provincie relatief veel; alleen in Zeeland, Limburg en Noord-Holland zijn er per inwoner meer bioscopen. Het filmaanbod in de bioscopen in Flevoland trok zo'n 568 duizend bezoekers die daarmee 5,8 miljoen euro aan inkomsten genereerden. Dat is zowel in absolute aantallen als gemeten naar het aantal inwoners minder dan in de meeste andere provincies.

3.1.3 Letteren

Op het gebied van de letteren is het beeld voor Flevoland gemêleerd. Vergeleken met de andere provincies blijft het aantal boekwinkels en antiquariaten achter. Daarentegen gaat er in geen enkele andere provincie zoveel geld van gemeenten naar de bibliotheken als in Flevoland; ruim 40 euro per inwoner. Dat geld lijkt goed besteed, want in geen enkele andere provincie is het aandeel van de bevolking dat lid is van de bibliotheek zo hoog. De twaalf vestigingen van openbare bibliotheken hebben ruim 121 duizend leden. Dat is bijna dertig procent van de totale bevolking van de provincie. Deze bibliotheken worden ook veelvuldig bezocht; ruim twee miljoen keer per jaar. Per hoofd van de bevolking brengen daarmee alleen de Groningers vaker een bezoek aan de bibliotheek. De bibliotheken in Flevoland draaien niet op vrijwilligers. In geen enkele andere provincie verrichten namelijk zo weinig mensen vrijwilligerswerk bij de bibliotheek als in Flevoland. Dit is het geval in zowel absolute getallen als per inwoner.

³ Tussen 1994 en 2013 was in Almere Museum de Paviljoens gevestigd voor hedendaagse kunst.

3.1.4 Podiumkunsten

Flevoland telt acht podia waar mensen verspreid over vijftien zalen kunnen genieten van het aanbod aan podiumkunsten. Op die podia werden in 2019 zo'n 605 theatervoorstellingen en concerten opgevoerd, die ruim 142 duizend bezoekers trokken. Daarmee genereerden die podia ruim 7 miljoen euro aan eigen inkomsten. Dat is zowel absoluut als per inwoner beduidend minder dan in de andere provincies. Wat tot slot opvalt, is dat het aandeel van de bevolking dat aangeeft zelf tijd te hebben besteed aan het beoefenen van podiumkunsten, zoals het bespelen van een muziekinstrument, zingen of toneel, relatief klein is in Flevoland. Voor bijvoorbeeld het bespelen van een muziekinstrument was dat 5,5 procent. Ter vergelijking: in de provincie met het grootste aandeel, Utrecht, was dat 12,7 procent.

3.1.5 Cultuureducatie

Flevoland telt tweehonderd bij de KvK ingeschreven zzp'ers en organisaties op het gebied van cultuureducatie. Zowel in absolute aantallen als per inwoner zijn dat er minder dan in de andere provincies. 62 daarvan zijn particuliere dansscholen, waarmee Flevoland wel weer aan de hoge kant zit: alleen in de provincies Noord-Holland en Utrecht zijn er meer private dansscholen per inwoner te vinden dan in Flevoland. De subsidies die de provincie toekent aan kunst- en cultuureducatie zijn relatief hoog, alleen in Limburg draagt de provincie hier per inwoner nog sterker aan bij. Opvallend is

verder dat het aandeel scholieren dat in het bezit is van een CJP-kaart redelijk gemiddeld is (bijna 79 procent), maar dat zij hier relatief veel gebruik van maken. Met bijna 1,72 activiteiten per scholier is dat de hoogste participatie van alle provincies.

3.1.6 Conclusie

In de Cultuurmonitor van Boekman en Atlas Research wordt een beknopte conclusie geformuleerd, namelijk dat Flevoland voor het aanbod van en deelname aan cultuur een gemengd beeld laat zien. "De provincie is rijk aan recent erfgoed, het aandeel inwoners dat zelf beeldende kunst beoefent is hoog en ook wat betreft het lidmaatschap en bezoek van de bibliotheek doet de provincie het goed. Daar staat tegenover dat de provincie wat achterblijft op het gebied van vrijwel alle pijlers van de beeldende kunst en de podiumkunsten."

3.2 Flevoland in cijfers, vergeleken met andere provincies

3.2.1 Uitgaven voor cultuur vergeleken

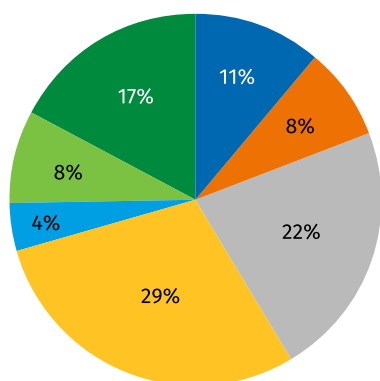
In bijlage 4 geven we uitgebreid de bestedingen voor cultuur weer van de provincies. Deze CBS-cijfers gaan over het laatste 'normale' begrotingsjaar als het om cultuur gaat, 2019. Uit het overzicht blijkt onder meer dat Noord- en Zuid-Holland per inwoner minder aan cultuur uitgeven dan Flevoland.

	Uitgaven voor cultuur 2019	Inwoners 2019	per inwoner
Groningen	€ 24.214.000	583.919	€ 41,47
Fryslan	€ 38.351.000	647.672	€ 59,21
Drenthe	€ 20.930.000	492.167	€ 42,53
Overijssel	€ 19.079.000	1.156.431	€ 16,50
Gelderland	€ 54.506.000	2.071.972	€ 26,31
Utrecht	€ 27.526.000	1.342.160	€ 20,51
Noord-Holland	€ 13.561.000	2.843.502	€ 4,77
Zuid-Holland	€ 16.976.000	3.673.891	€ 4,62
Zeeland	€ 19.636.000	383.032	€ 51,26
Noord-Brabant	€ 60.055.000	2.530.509	€ 23,73
Limburg	€ 47.662.000	1.116.137	€ 42,70
Flevoland	€ 5.765.000	416.546	€ 13,84

Figuur 9: Uitgaven voor cultuur, aantal inwoners per provincie 2019 en uitgaven per inwoner

Als we verder inzoomen op de bestedingen van Flevoland, dan blijkt uit figuur 10 dat de top 3 van de provinciale uitgaven in 2019 bestond uit:

1. Musea 29%
2. Kunst- en cultuureducatie 22%
3. Bibliotheekwerk 17%.

- Podiumkunsten
- Beeldende kunst en vormgeving
- Kunst- en cultuureducatie
- Musea
- Historische archieven
- Cultureel erfgoed
- Bibliotheken

Figuur 10

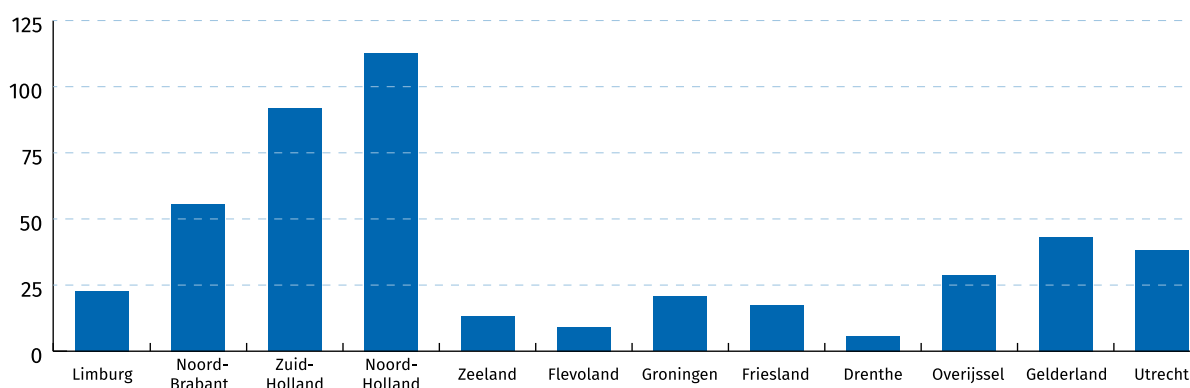
Opvallend hieraan is dat de provincie Flevoland in vergelijking tot de andere provincies het meeste uitgeeft aan cultuureducatie. Bij de andere provincies is dit rond de 4 à 6%, soms 9% van de begroting. Flevoland zet hierop verhoudingsgewijs veel steviger in.

Ook met de uitgaven voor beeldende kunst (8%) steekt Flevoland er boven uit. De meeste provincies doen hieraan weinig tot niets, Flevoland is actief op dit terrein en onderscheidt zich hiermee.

Als het gaat om de inzet voor podiumkunsten en bibliotheekwerk levert Flevoland over de gehele linie een vergelijkbare inspanning als de andere provincies.

3.2.2 Vergelijking van podia

Een interessant onderdeel van de regionale cultuurmonitor is die waar een vergelijking wordt gemaakt van het aantal podia met wekelijks aanbod per provincie⁴. Hieruit valt op te maken dat het aantal speelplekken in Flevoland getalsmatig erg laag is (acht podia, eentje meer dan Drenthe en maar drie minder dan Zeeland).

Figuur 11: Aantal podia met wekelijks aanbod per provincie

⁴ Dit zijn podia met minstens 40 (i.v.m. 12 weken zomersluiting) voorstellingen en concerten of (i.v.m. tijdelijke sluitingen) minstens 20 voorstellingen en concerten en in één van de voorgaande 4 jaren minstens 40 voorstellingen en concerten. Omdat in deze indicator ook kleinere podia zijn meegeteld, wijken deze cijfers af van de (eveneens in deze database opgenomen) podiumkunstencijfers die het CBS publiceert.

4. Cultuur beleven

Voor de route Cultuur beleven heeft de provincie in de Cultuurnota 2021-2024 de volgende ambitie geformuleerd: alle Flevolanders kunnen op allerlei manieren in contact komen met kunst en cultuur. Voor kinderen, jongeren en volwassenen is er van alles op cultuurgebied te beleven. Ook het aanbod voor mensen met een beperking neemt toe. Deze route wordt uitgewerkt aan de hand van 4 verschillende pijlers; landschapskunst, cultuureducatie primair en voortgezet onderwijs, bibliotheken en museaal beleid. Dit hoofdstuk toont voorbeelden van het culturele aanbod in Flevoland van de provinciaal gesubsidieerde instellingen. Er wordt beschreven op welke wijze deze instellingen bijdragen aan het beleven van cultuur van haar publiek en er wordt geschetst op welke manier instellingen samenwerken om de geformuleerde ambitie recht te doen.

4.1 Culturele aanbod in Flevoland

In deze paragraaf tonen we enkele voorbeelden van wat er aan cultuur plaatsvindt in Flevoland, gericht op het beleven van cultuur. Door corona is er een duidelijke verschuiving waarneembaar van een hoofdzakelijk fysiek aanbod naar een overwegend digitaal aanbod tijdens corona.

De instellingen in Flevoland hebben ieder op hun eigen manier gezocht naar de beste manier om het aanbod, ondanks de beperkingen door corona, aan te bieden aan haar publiek. Hierbij hebben de instellingen niet alleen gezocht naar een manier om hun publiek te bereiken, ze hebben voor zover mogelijk ook ruimte gezocht voor ontwikkeling van het aanbod.

Landschapskunst

Flevoland bezit een unieke collectie landschapskunstwerken, zoals dat van Richard Serra, Daniel Libeskind en Antony Gormley. Deze collectie vertelt het bijzondere verhaal van Flevoland, het verhaal van een relatief jonge provincie waar kunst in de openbare ruimte een belangrijk onderdeel is van het landschap. Land Art Flevoland ontwikkelt activiteiten om inwoners en bezoekers bekend te maken met de collectie. Toen tijdens corona een heel aantal culturele instellingen in de provincie moest sluiten bleven de kunstwerken in de openbare ruimte te bezoeken. Land Art Flevoland heeft wat betreft bezoekersaantallen weinig negatief effect gezien van corona en heeft gemerkt dat de interesse voor kunst in de openbare ruimte zelfs is toegenomen.

Foto: 2+ Producties

Helaas moesten er wel een heel aantal groepstours worden verschoven wat ervoor zorgde dat het werk voor de organisatie zich heeft opgehoopt. Dit is een herkenbaar beeld dat wij ook zien bij de overige instellingen.

Voorbeelden van activiteiten zijn:

- In 2019 is Land Art Flevoland in afstemming met de provincie gestart met het opstellen van een Masterplan over de wijze waarop kunstwerken gerestaureerd gaan worden in de toekomst en hoe de publieksvoorzieningen voor deze werken kunnen worden verbeterd.
- In samenwerking met nai010 publishers heeft Land Art Flevoland een boek uitgebracht over de collectie landschapswerken in Flevoland. Naast foto's en verhalen over de werken is er aan de jonge generatie kunstenaars gevraagd om met performances een verbinding te leggen met de oorspronkelijke betekenis van land art.
- Het gebruikelijke Land Art Weekend is in 2020 omgevormd tot een luisterweekend waar kunstjournalist Luuk Heeze op zoek ging naar verhalen over de monumentale landschapskunstwerken van Flevoland. Deze uitzendingen zijn live uitgezonden en vervolgens verwerkt in de serie podcasts Land Art Flevoland.

Cultuureducatie primair en voorgezet onderwijs

Een van de speerpunten van de provincie is het verankeren van cultuureducatie in het Flevolands primair onderwijs. De bovensectorale

en bovenlokale organisatie die dit doet is stichting De Kubus, de organisatie waar Kunstlink en FleCk onderdeel van uitmaken. Kunstlink en FleCk doen dit door middel van advisering, deskundigheidsbevordering, kennisdeling, innovatie en het oprichten van samenwerkingsverbanden waarbij Kunstlink zich richt op de amateurkunsten en FleCk dit doet voor het cultuuronderwijs. Het is sterk zichtbaar dat door corona de scholen in 2020 en 2021 minder aandacht hadden voor kunst en cultuur. Daarnaast heeft ook het tekort aan docenten bijgedragen aan de verminderde belangstelling van de scholen voor cultuureducatie.

Voorbeelden van programma's op het gebied van cultuureducatie zijn:

- De Culturele Haven. Dit is een initiatief van BonteHond, De Kubus, FleCk, Batavialand, Stichting Land Art Flevoland en Kunstlinie. In de monitor over 2018 en 2019 is hieraan ook aandacht besteed. De Culturele Haven is de Flevolandse uitwerking van het landelijke beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK), een matchingregeling die loopt sinds 2013 met als doel cultuureducatie in het onderwijs te verankeren. Het bevat een doorlopende leerlijn speciaal voor Flevoland die kinderen in het primair onderwijs leert over de unieke geschiedenis van het polderlandschap waar zij wonen.
- CultuurPlus. FleCk heeft De Culturele Haven, zoals opgenomen in de cultuurnota 2021-2024, doorontwikkeld tot CultuurPlus.

Foto: Bontehond

Dit is gedaan in samenwerking met De Meerpaal in Dronten, Cultuurbedrijf Noordoostpolder, De Kubus in Lelystad en Verbeelding&Co in Zeewolde en Theatergezelschap BonteHond en wordt uitgevoerd op scholen in Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. Scholen in Almere kunnen deelnemen aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit Almere.

- Cultuureducatie op het vmbo is nog niet altijd vanzelfsprekend, dit terwijl ongeveer de helft van de jongeren in Flevoland naar het vmbo gaat. De provincie heeft FleCk de opdracht gegeven om een leerlijn voor het vmbo te ontwikkelen. Dit is een proeftuin geworden, met cofinanciering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Binnen deze proeftuin heeft FleCk samen met scholen en BonteHond geëxperimenteerd om vmbo-leerlingen op een aansprekende manier in aanraking te laten komen met kunst en cultuur. Daarbij wordt er aandacht besteed aan een vervolgopleiding richting het kunstvakonderwijs. De ontwikkelde online toolkit (zie op: www.studiovmbo.nl) leent zich ervoor om door te ontwikkelen, bijvoorbeeld ook voor het mbo.
- Er is een 'cultuurbus' beschikbaar gekomen voor scholen als klassen samen een museum of een voorstelling willen bezoeken; het vervoer van en naar de cultuurlocatie regelen is namelijk 21 altijd een lastige en kostbare exercitie. In de coronacrisis werd de bus weinig gebruikt, maar inmiddels gebeurt dat veel meer. De bus is vooral ingezet voor het bereiken van scholieren ten noorden van de Ketelbrug. De bus helpt scholen en leerlingen over de drempel.

Bibliotheken

Flevoland heeft twee bibliotheken; De Nieuwe Bibliotheek in Almere met vestigingen in Almere Stad, Almere Haven, Almere Buiten en Almere Poort en de FlevoMeer bibliotheek met vestigingen in Lelystad, Noordoostpolder, Dronten, Zeewolde, Urk, Biddinghuizen en Swifterbant. Deze bibliotheken werken samen onder de stichting Bibliotheek Netwerk Flevoland (BNF). Tijdens corona is het aantal uitleningen van fysieke boeken flink gedaald: in 2020 leenden de bibliotheken vergeleken met een jaar eerder 29% minder fysieke boeken uit (bron: CBS en KB). De uitleningen van e-books stegen juist: landelijk met 38% en bij de FlevoMeer bibliotheken zelfs 51%. Ook de online luisterboeken zijn, zoals wij ook landelijk hebben gezien, veel meer geleend.

Op 26 augustus 2021 werden de bibliotheken aangewezen als essentiële, algemeen toegankelijke publieksvoorzieningen: ze mochten daarom geen coronatoegangsbewijs vragen. Tijdens de landelijke lockdown die inging op 9 december 2021 bleven de bibliotheken open als essentiële dienstverlening, tot uiterlijk 17.00 uur. De bibliotheken vormden daarmee een uitzondering op de rest van de cultuursector, die wel werd gesloten.

Enkele voorbeelden van de activiteiten van de bibliotheken:

- De Nieuwe bibliotheek heeft de BiebDrive ontwikkeld waarbij mensen een tasje met boeken konden halen zonder de bibliotheek in te gaan.
- De medewerkers van De Nieuwe Bibliotheek hebben leden van 65 jaar en ouder opgebeld om te vragen of zij hulp nodig hadden bij de speciale coronadiensten die ze aanboden.
- Ook de FlevoMeer bibliotheek heeft haar online dienstverlening flink uitgebreid. Tijdens de eerste lockdown heeft de bibliotheek een Thuisbieb gelanceerd; een selectie van 100 boeken en 100 luisterboeken die gratis beschikbaar zijn gesteld aan leden en niet leden.
- Voor inwoners van Flevoland die moeite hebben met lezen, schrijven en niet thuis zijn in de digitale wereld heeft de bibliotheek FlevoMeer Het DigiTaalhuis geopend. Hier kan iedereen terecht voor hulp met de Nederlandse taal.
- Hiernaast heeft de bibliotheek een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) geplaatst in de bibliotheek. Dit is voor mensen die hulp kunnen gebruiken bij zaken die digitaal geregeld moeten worden bij de overheid. Zo hebben de medewerkers geholpen de IDO te gebruiken bij afspraken maken voor een vaccinatie of het downloaden van de CoronaCheckapp.

De provincie Flevoland heeft een speciaal Innovatiefonds Bibliotheekfunctie. Een deel van de subsidie is bedoeld voor de bibliotheken om hun dienstverlening te vernieuwen (meer diensten aanbieden om burgers te ondersteunen bij hulpvragen en persoonlijke ontwikkeling). Het andere deel is bedoeld voor innovatieprojecten die de bibliotheek in samenwerking met een andere partij ontwikkelt. Voorbeelden van deze projecten in 2020 en 2021 zijn;

- In samenwerking met de jongerenbroedplaats URBN Village is de URBN Library ontwikkeld waar jongeren bij elkaar komen in de Village en de jongerenbibliotheek daarin een rol kan vervullen.
- In samenwerking met Rioolbeheer Zeewolde, RSG Slingerbos|Levant, gemeente Zeewolde en We-Are-VR/UC360 zijn er twee dagen georganiseerd waarbij jong en oud doormiddel van een VR-film een kijkje kreeg in ons klimaat. Erna werd een gesprek georganiseerd over klimaatproblematiek.
- In samenwerking met Kunstlinie en BonteHond is tijdens de Nationale Kinderboekenweek het Almeerse Kinderboekenbal georganiseerd, een boekenbal voor kinderen waarin theater en taal samen komen.
- Batavialand is in 2019 een driejarig oral history project gestart samen met Landschapsbeheer Flevoland over landschap en natuur in Zeewolde. Hier worden mensen geïnterviewd die betrokken waren bij de landschappelijke inrichting van Zeewolde.
- Corona gaf het museum de kans om op collectiegebied stappen te zetten in de ontsluiting van de collectie en aan het wegwerken van achterstanden van de Rijksmaritieme collecties.
- In samenwerking met de FlevoMeer bibliotheek en Omroep Flevoland heeft Batavialand met behulp van financiering van het Innovatiefonds Bibliotheekfunctie het project 'Hoe gaat het met ons' gemaakt. Dit was een programma met interviews met Flevolandse waarbij het materiaal op FlevolandsGeheugen.nl is geplaatst.

Museaal beleid

Omdat Flevoland een relatief jonge provincie is, is het museale aanbod beperkt. Musea zijn van belang voor het uitdragen van het verhaal van Flevoland aan inwoners van de provincie, maar ook aan de bezoekers van buiten. Enkele musea worden ondersteund door de gemeente of zijn particuliere initiatieven. De musea in Flevoland die door de provincie worden gesubsidieerd in het kader van het provinciale erfgoedbeleid zijn Batavialand en Werelderfgoed Schokland. Tijdens de voorbereiding van de Floriade 2022 ontstond het idee om het cirkelvormige paviljoen van het Rotterdamse architectenbureau Studio Ossidiana na het evenement door te ontwikkelen tot Kunstenmuseum M. Daarbij is het de bedoeling dat de objecten van Land Art Flevoland onderdeel worden van de totale museumcollectie. Dit zal een verrijking zijn van het museale aanbod in de provincie.

Batavialand vertelt het verhaal van Flevoland over land en water, over de polders, watermanagement, handel en scheepsbouw. Het museum brengt de geschiedenis van Flevoland, en daarmee van Nederland, tot leven. Sinds 2016 beheert Batavialand voor het Rijk de maritiem-archeologische collectie en werkt hierbij nauw samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort. Voor de provincie Flevoland beheert Batavialand de provinciale erfgoedcollecties. Omdat Batavialand ruim is opgezet en deels in de buitenlucht is, hebben relatief veel Nederlanders tijdens corona het museum opgezocht. Voorbeelden van activiteiten die het museum in deze periode heeft uitgevoerd zijn:

Belangrijk voor Flevoland is dat minister Ingrid van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) in maart 2021 Batavialand heeft aangewezen als locatie voor de functie van Nationaal Scheepsarcheologisch Depot. Dat betekent dat scheepswrakken van nationaal belang die worden geborgen, een plek krijgen op het (restauratie)terrein van Batavialand. Hieraan is voorgenomen Rijksinvestering verbonden van eenmalig € 5,04 miljoen euro en jaarlijks € 0,4 miljoen. De provincie is voornemens mee te investeren.

4.2 Publiek in Flevoland

In deze paragraaf tonen we enkele voorbeelden van trends en ontwikkelingen die zichtbaar zijn geworden wanneer we kijken naar het publiek dat gebruikmaakt van het culturele aanbod in Flevoland. Het is evident dat tijdens corona de bezoekersaantallen zijn teruggelopen en bij sluiting van de instellingen het fysieke bezoek uit bleef. Zoals in de vorige paragraaf is beschreven hebben de instellingen hun aanbod zo aangepast dat het publiek toch nog van kunst en cultuur heeft kunnen genieten. Per discipline verschilt het aantal bezoekers sterk; wanneer programmering mogelijk was in de buitenlucht of zoals in het geval van Land Art de kunst al buiten werd getoond was het publiek eerder geneigd hiernaartoe te gaan.

Voorbeelden van aanbod waarbij er specifiek rekening werd gehouden met de wensen van het publiek:

- Suburbia was in 2021 minder in de theaters te zien en meer in de publieke ruimte; zowel fysiek op locatie als online. Met Simon Heijmans maakte ze de voorstelling NU, op locatie. Ze toonde beeldende kunst in het centrum van Almere met Suburbia in de Buurt en maakt met Omroep Flevoland een herdenkingsprogramma voor 4 mei op tv en online. De theaterregistraties op Omroep Flevoland trokken in totaal 108.000 kijkers. Op deze wijze heeft Suburbia naast haar gebruikelijke publiek, ook een nieuw publiek aangesproken.
- Vis à Vis heeft in de coronatijd een podcast gemaakt. Dit concept is inmiddels doorontwikkeld tot wat nu heet 'Almere Vertelt': een terugkerend storytelling programma waarbij in een reeks weekenden Almeerders een persoonlijk en ontroerend verhaal vertellen in de setting van restaurant De Rode Haring, op het terrein van Vis à Vis.
- BonteHond is begonnen met het maken van podcasts waarin theatermakers in gesprek gaan met kinderen over verschillende thema's als vrijheid, jezelf zijn, kunst, eenzaamheid en Ketikoti. Daarnaast geeft deze podcast opdrachten mee om na het luisteren mee aan de slag te gaan.
- BonteHond heeft daarnaast een Kids Journaal gemaakt en nieuwe producties voor op de scholen.
- De Nieuwe bibliotheek heeft met enkele aangepaste online activiteiten, zoals de Pubquiz en de Walk & Talk workshops meer deelnemers getrokken dan de offline versie die ze daarvoor organiseerde.
- Batavialand leverde in de coronajaren meer content uit het archief aan ontwikkelaars van wandel- en fietsroutes in Flevoland.

4.3 Waardenperspectief met betrekking tot cultuur beleven

In dit hoofdstuk zijn voorbeelden beschreven van de route Cultuur Beleven. In deze voorbeelden zijn de in hoofdstuk 1. toegelichte artistieke, maatschappelijke, economische en ruimtelijke waarde terug te vinden.

Het doel dat de provincie heeft met deze route is in de eerste plaats gericht op de maatschappelijke waarde. De provincie heeft de ambitie dat alle Flevolandse op allerlei manieren in contact komen met kunst en cultuur. In de jaren die voor deze

monitor zijn onderzocht is goed zichtbaar dat de culturele instellingen op alle mogelijk manieren hun activiteiten, producten en diensten zowel fysiek als online hebben aangepast op de veranderende behoefte van verschillende doelgroepen. Een mooi voorbeeld hiervan is het aanbod van de bibliotheek die zich met afhaaltassen en thuisbezorging richtte op de doelgroep van ouderen tijdens de coronacrisis en daarnaast in samenwerking met URBN Village kijkt naar het belang van de jongeren doelgroep. Naast het bereiken van deze specifieke doelgroepen gaat het bij maatschappelijke waarde ook om het bevorderen van cohesie en ontmoeting. Een goed voorbeeld van het bevorderen van het begrip over elkaar en wat Flevoland is, is het eerder genoemde cultuureducatieproject De Culturele Haven van BonteHond, De Kubus, FleCk, Batavialand, Land Art Flevoland en Kunstlinie Almere Flevoland. Dit is ook een goed voorbeeld van kwalitatief aanbod waar creatieve ontwikkeling centraal staat. Dit sluit aan op de artistieke waarde. De voorbeelden in dit hoofdstuk maken zichtbaar dat de instellingen in Flevoland hun aanbod hebben aangepast en daarmee hun publiek hebben weten te bereiken waar mogelijk.

Naast de maatschappelijke en artistieke waarde komen er in dit hoofdstuk ook voorbeelden aan bod van de economische en ruimtelijke waarde. Met de collectie landschapskunst vertelt Land Art Flevoland het Verhaal van Flevoland en zegt daarmee iets over de identiteit van de provincie. Dit doet iets met het imago en de aantrekkelijkheid. Ook het aanbod van Batavialand beslaat deze twee waarden sterk. Batavialand vertelt het verhaal van Flevoland en haar erfgoed. Door op deze manier de bezoeker uit te leggen wat er zo bijzonder is aan de provincie stellen ze de historische waarde centraal en dit heeft effect op de aantrekkelijkheid van de provincie en daarmee heeft het een economische waarde. De economische waarde is ook terug te vinden in de bezoekers die de instellingen trekken met het (aangepaste) aanbod en het personeel dat de instellingen in dienst hebben.

5. Cultuur maken

Voor de route Cultuur maken heeft de provincie de volgende ambitie geformuleerd: alle Flevolandse hebben de mogelijkheid om actief mee te doen op het gebied van kunst en cultuur, als vrijetijdsbesteding of om een professionele carrière op te bouwen. Daarmee geven ze zelf actief vorm aan hun eigen identiteit, hun relatie met anderen en met de Flevolandse samenleving. Flevoland heeft een aantrekkelijk makersklimaat waardoor professionele makers (vooral theatermakers) zich hier graag vestigen. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de provinciaal gesubsidieerde instellingen bijdragen aan cultuurparticipatie, hoe ze het makersklimaat versterken en welke rol de podiumkunsten hierin spelen. Aan de hand van voorbeelden wordt beschreven hoe er vorm wordt gegeven aan deze ambitie en de culturele waarden.

5.1 Cultuurparticipatie in Flevoland

In de cultuurnota 2021-2024 formuleert de provincie de ambitie dat zoveel mogelijk Flevolandse zich in hun vrije tijd bezig houden met kunst en cultuur. Kunstlink Flevoland is het provinciale kenniscentrum voor actieve cultuurparticipatie in Flevoland. Kunstlink is aanjager, versterker en verbinder op het gebied van amateurkunst, buitenschoolse cultuureducatie, talentontwikkeling en het sociaal domein. De organisatie er voor iedereen die kunst maakt of organiseert in Flevoland en ondersteunt met advies, kennis, netwerken en (bovenlokale) innovatie). Daarmee draagt Kunstlink ook bij aan het makersklimaat. Er zijn veel instellingen in Flevoland waar vrijwilligers een belangrijke rol spelen. In 2020 en 2021 hebben wij gezien dat het aantal vrijwilligers, met name in de hogere leeftijdscategorie, moeite hebben gehad met voortzetten van hun werkzaamheden.

Foto: Kunstlink

Bij sommige organisaties kwam het vrijwilligers-aantal na de coronacrisis weer snel op peil (dit was bij de bibliotheken het geval), maar bij andere instellingen liep het aantal flink terug (bij Batavialand halveerde het aantal).

Foto: Kunstlink

Enkele voorbeelden van cultuurparticipatie zijn:

- Kunstlink heeft verschillende talentontwikkelingsprojecten (mede) georganiseerd: Groeien door klassiek, dansklas Next Move en Dance Gathering, popwedstrijd Flavourland, Makerslab en Kunstbende Flevoland. Jong kunstzinnig Flevolands talent kreeg hiermee de gelegenheid om zich verder te verdiepen en ontwikkelen in een of meer disciplines. Ze werden daarbij begeleid door professionele rolmodellen.
- In het project Passie voor Flevoland zijn Flevolandse verhalen opgehaald bij bewoners. Professionals en amateurs verwerkten deze en brachten ze tot leven in theatrale routes door de wijken.
- In het sociaal domein was Kunstlink intensief betrokken bij het 2-jarige project 'Muziek blijven maken in de polder' voor bewoners van Woonzorg

Flevoland. Een ander voorbeeld is het project Wereldkoor Zeewolde, van St. De Verbeelding. Daarbij hebben kinderen en volwassenen uit het asielzoekerscentrum samen gewerkt aan de uitvoering van een muziekstuk.

- In samenwerking met 'WEL in Flevoland' organiseerde Kunstlink bijeenkomsten voor zorg- en welzijnsinstellingen waarbij professionele kunstenaars vertelden over de positieve werking op de gezondheid door de inzet van kunst.

5.2 Het makersklimaat in Flevoland

De provincie heeft als doel een gunstig makersklimaat te creëren voor gerenommeerde en nieuwe makers en zo het makersklimaat in Flevoland te versterken. Vanuit verschillende disciplines dragen instellingen daaraan bij. Met name de instellingen gericht op de podiumkunsten spelen hierbij een belangrijke rol. Dit past ook bij het streven van de provincie naar een breed, divers en kwalitatief goed professioneel podiumkunstenaanbod. Provincie Flevoland subsidieert verschillende soorten podiumkunstenprojecten zoals het productiehuis voor jeugdtheater BonteHond, theaterspektakel van Vis à Vis, toegankelijk repertoiretooneel van Suburbia en aanbod voor de allerjongsten, het 2turvenhoog-festival.

Foto: Kunstlink

In de jaren van deze monitoring hebben de podiumkunsten, ondanks alle beperkingen, hun aanbod neer weten te zetten. Soms was het zelfs zo dat er nieuwe vormen zijn ontstaan die het aanbod hebben verrijkt. De podiumkunstinstituten geven daarbij aan dat door versoepeling van

prestatieafspraken en subsidieregels en afname van prestatiedruk er meer ruimte is gekomen voor maatwerk. Daarmee is de druk om te presteren tijdelijk minder geworden en kwam er ruimte voor het daadwerkelijke maakproces en het inhoudelijke gesprek. Dit lijkt een positief effect van de coronatijd te zijn. Ook hier is net als bij de overige culturele instellingen sprake geweest van een zware periode voor al het personeel.

De verschillende podiumkunstinstituten voelen zich gemeenschappelijk verantwoordelijk voor het makersklimaat en dit is terug te zien in de wijze waarop ze samenwerken. In 2021 hebben 5 culturele instellingen in Flevoland zich verenigd in Flevolab. De penvoerder van de samenwerking is culturele broedplaats StrandLAB, de overige partners zijn 2turvenhoog, BonteHond, Suburbia en Vis à Vis. Het programma is onderverdeeld in drie pijlers; talentontwikkeling, publieksprogramma en kennis & samenwerking. Het doel van het programma is om een ontwikkelplek te zijn, een laboratorium van de Flevolands cultuursector. Het programma faciliteert een ontwikkelingstraject voor nieuwe makers, een plek voor (nieuwe) zakelijk leiders, een plek voor cocreatie en een plek voor het delen van kennis en ervaring met het kennisprogramma.

Enkele voorbeelden van origineel podiumkunstenaanbod, ook in coronatijd zijn:

- 2turvenhoog heeft het festival '30 dagen 2turvenhoog' georganiseerd: een editie van 30 dagen met theater, dans, muziek en beeldende kunst. Daarbij is gebruikgemaakt van drie leegstaande winkels in het centrum van Almere.
- Het Apollo Ensemble heeft balkonscenes gespeeld en de vrijkomende tijd benut om videoregistraties te maken van een viertal concertprogramma's, waaronder Haydn's Die sieben letzten Worte. Met behulp van de coronasteungelden kon hierbij een regisseur worden ingeschakeld en zijn visuele registraties gerealiseerd waarmee een breder publiek kan worden bereikt.
- Suburbia heeft bij hun voorstelling Desperado een minifilm gemaakt. Dit wekte de interesse bij Suburbia in het combineren van de film- en theaterwereld en heeft geresulteerd in een eerste Suburbia Film: Gewoon Mens. Deze film gaat over de toeslagenaffaire en belicht dit verhaal

vanuit verschillende perspectieven. Door diverse positieve tests en quarantaines heeft het wat langer geduurd voordat de film in première kon; die heeft uiteindelijk in het voorjaar 2022 plaatsgevonden.

- In 2021 is het samenwerkingsverband Flevolab ontstaan met het doel om de culturele zee aan ruimte voor talent en experiment in Flevoland duurzaam te ontwikkelen. Flevolab is gestart vanuit de vijf landelijk opererende cultuurinstellingen in Flevoland en gaat op zoek naar aanvullende partners uit andere culturele disciplines of locaties in Flevoland. Flevolab is ontwikkeld rond drie programmapijlers: (1) talentontwikkeling, (2) publieksprogramma en (3) kennis & samenwerking.

5.3 Waardenperspectief met betrekking tot cultuur maken

In dit hoofdstuk zijn voorbeelden beschreven van de route Cultuur Maken. De provincie bedoelt hiermee zowel de vrijetijdsbesteding als het professioneel cultuur maken. Wanneer het gaat over cultuurparticipatie is de maatschappelijke waarde de meest voor de hand liggende waarde. De genoemde projecten van Kunstlink in de wijken en het sociaal domein zijn daarvan een goed voorbeeld. Het samen cultuur maken komt op een andere manier tot uiting in de samenwerking binnen Flevolab. Hier komt naast de maatschappelijke waarde ook de artistieke waarde naar voren in het gezamenlijk bijdragen aan een goed makersklimaat.

Een initiatief als Flevolab heeft niet alleen artistieke waarde maar ook economische waarde voor Flevoland. Deze samenwerking versterkt het makersklimaat en zet daarmee Flevoland als cultureel laboratorium op de kaart. Dit maakt de provincie aantrekkelijker en heeft een positief effect op het imago van Flevoland.

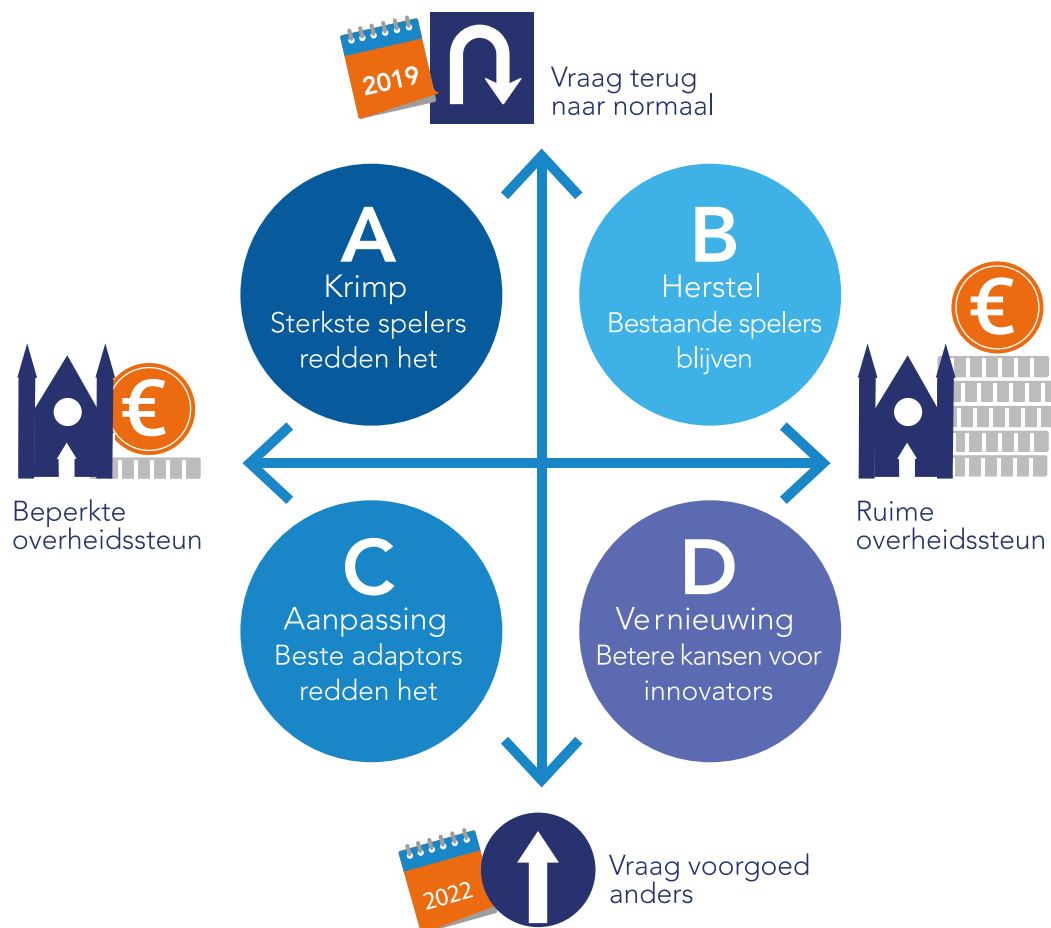
Foto: Vis à Vis

6. Ontwikkelingen in perspectief

Berenschot maakte in de laatste fase van de coronacrisis een scenarioverkenning voor het denken over herstel en transitie van de sector. Het doel hiervan was de perspectieven voor na de coronacrisis in beeld te brengen. Het raamwerk hanteert twee assen: verticaal de vraagontwikkeling (de vraag van het publiek naar cultuur) en horizontaal de mate van beschikbare overheidssteun.

6.1 Aanbevelingen inhoudelijk

Figuur 12: Scenarioverkenning herstel en transitie per provincie

Uit de verkenning kwam naar voren dat de scenario's per deelsector kunnen verschillen, afhankelijk van de ontwikkelingen die zich voordoen op de centrale thema's die wij met betrekking tot de coronaperiode hebben geïdentificeerd (zie § 1.4: veranderingen in vraag en aanbod, toenemende digitalisering en veranderingen in het 'culturele werkkapitaal'). Het lijkt erop dat de veranderingen in vraag en aanbod zich vooral voordoen in podiumkunsten, amateurkunsten en bibliotheken. Wij bevelen de provincie aan om in de nabije toekomst vooral op de drie genoemde thema's nader beleid te formuleren, waarbij in het bijzonder aandacht gegeven zou kunnen worden aan (1) de enorme

woningbouwopgave die Flevoland heeft en die vraagt om bijpassende culturele en maatschappelijke voorzieningen en (2) de knelpunten die uit de monitorgesprekken naar voren zijn gekomen.

Aanbeveling 1: Versterk de samenwerking met de gemeenten

Tijdens de coronacrisis is gebleken dat de cultuursector een radarwerk is, een samenstel van in elkaar grijpende tandwielen. Het stelsel vergt bestuurlijke bestendigheid, zorgvuldige afstemming én geregeld (gezamenlijk) onderhoud. In Interprovinciaal Overleg (IPO)-verband is

vastgesteld dat het hierbij belangrijk is dat de overheden gezamenlijk optreden. Wij adviseren de provincie Flevoland om – aansluitend bij de ontwikkeling van de cultuurregio Flevoland – ook in de komende jaren de samenwerking te blijven zoeken met de gemeenten en waar mogelijk samenwerkingsafspraken te maken waar het gaat om het ondersteunen van bepaalde ontwikkelingen of het bevorderen van nieuwe initiatieven. Diverse provincies (denk aan Gelderland en Utrecht) laten zien hoe met ‘cultuurpacten’ of andere arrangementen kan worden gezorgd dat ook de kleinere gemeenten (die niet zijn aangehaakt op het rijksbeleid) op cultureel gebied een paar stappen extra doen.

Aanbeveling 2: Denk na over uitbreiding van de provinciale basisinfrastructuur

De culturele infrastructuur is gebaat bij zekerheid en continuïteit. De landelijke Raad voor Cultuur pleitte in 2017 voor het beleidsinstrument van de regionale culturele infrastructuur (RIS). Deze zou moeten bestaan uit “het geheel aan voorzieningen dat nodig is voor een bloeiend cultureel ecosysteem.” Het begrip houdt in dat provincies onderkennen dat er een culturele backbone is bestaande uit enkele of meerdere:

- eerstelijnsvoorzieningen die van bovenlokale uitstraling en betekenis zijn (een regionale of zelfs landelijke functie vervullen) en niet door één gemeente gedragen kunnen worden.
- tweedelijnsfuncties die vervuld moeten worden om het geheel (het culturele ecosysteem) adequaat te laten werken. Het gaat dan om ondersteunende taken (vroeger ook wel steunfunctietaken genoemd⁵) die randvoorwaardelijk zijn voor de bloei van het culturele leven en die, onder meer omwille van schaalvoordelen, het beste op bovenlokaal niveau vervuld kunnen worden.

Flevoland werkt al met meerjarige projectsubsidies op het gebied van podiumkunsten; het kan waardevol zijn om deze benadering verder uit te bouwen en te expliciteren, zowel in de volgende

cultuurnota als in het cultuurconvenant voor de regio. De voordelen van het denken en werken met een provinciale basisinfrastructuur zijn de volgende:

- A. Het bestaan van bepaalde culturele (ondersteunings)functies als zodanig staat niet langer ter discussie; wel blijft een periodieke herbeoordeling van de wijze waarop die functies worden uitgeoefend natuurlijk op zijn plaats.
- B. De organisaties die de stelselfuncties uitoefenen hebben perspectief op langjarige ondersteuning: dit biedt een waarborg voor continuïteit en stabiliteit in een sector die aan veel veranderingen onderhevig is;
- C. Voor iedereen is duidelijk te maken ‘waar de provincie van is’. Primair is zij verantwoordelijk voor de provinciale culturele basisinfrastructuur, zijnde de backbone van het culturele veld in de volle breedte (niet alleen op het terrein van de kunsten, maar ook op het terrein van erfgoed en bibliotheekwerk);
- D. De provincie kan met betrekking tot de organisaties die onderdeel uitmaken van haar basisinfrastructuur een eenduidige beoordelingssystematiek ontwikkelen en toepassen (zie ook de volgende paragraaf).

Aanbeveling 3: Zorg voor plekken waar aanbod en vraag elkaar kunnen vinden

Zoals aangegeven is op het terrein van de podiumkunsten de verhouding tussen vraag en aanbod nog steeds uit het lood. Daarbij is door diverse muziek- en theatermakers gesignaleerd dat er in Flevoland relatief weinig speelplekken zijn: podia (binnen of buiten) waar opgetreden kan worden. Dat geldt bijvoorbeeld voor kleinschalig aanbod (zoals kamermuziek), maar ook voor grootschaliger aanbod, denk aan podia voor popmuziek. De podia zouden er mede aan kunnen bijdragen dat het muziek- en dansaanbod voor jongeren in Flevoland groter wordt. In het kader van een intensivering van de samenwerking met gemeenten zou gezien kunnen worden of en hoe de provincie het ontstaan en/of het bespelen van nieuwe speelplekken (grote en kleinere) zou kunnen stimuleren.

⁵ Het begrip steunfunctie gaat terug tot de Welzijnswet uit de jaren zeventig van de vorige eeuw, waarin was geregeld dat de provincies een aantal bovenlokale taken moesten financieren m.b.t. welzijn en cultuur. Dat ging toen om zaken als de begeleiding van instellingen, kaderleden en beroepskrachten (deskundigheidsbevordering), het bevorderen van samenwerking, het stimuleren van de kwaliteit en het verzamelen en verspreiden van kennis (o.a. via onderzoek).

Aanbeveling 4: Blijf het makersklimaat stimuleren

Tijdens de coronacrisis heeft Flevoland extra ingezet op het ondersteunen van de makers in de provincie. Ook nu de crisis voorbij is blijft dit van belang. Ook hierbij is samenwerking en afstemming met de gemeenten belangrijk. Dit geldt bijvoorbeeld voor Flevolab, het verbond van de vijf landelijk opererende cultuurinstellingen. Samen trachten ze een stap vooruit te maken om talent en experiment duurzaam in Flevoland tot ontwikkeling te brengen. Het is de moeite waard om Flevolab te stimuleren om dit initiatief breder te laten uitwaaiëren dan alleen in Almere. Een ander voorbeeld is het FlevoEnsemble en het muziekfestival Growing Music: een initiatief om het muziekleven in de provincie aan te jagen en speelmogelijkheden te creëren voor jonge (en gearriveerde) beroepsmusici. Het zou verder de moeite waard zijn om een stimuleringsregeling voor makers te ontwerpen (zo mogelijk met inhoudelijke en financiële betrokkenheid van de gemeenten) om broedplaatsen, initiatieven en talentontwikkeling in de provincie te stimuleren.

Aanbeveling 5: Stimuleer een goed niveau van cultuureducatie op alle scholen

In de coronaperiode zijn veel scholen terug gegaan naar de basis: het kerncurriculum. Nu komt er weer ruimte om de cultuureducatie op de scholen te versterken. Het is nuttig om hierbij te kijken naar de drie niveaus waarop scholen kunnen zitten in het kader van Cultuureducatie-met-Kwaliteit. In Flevoland zitten nog slechts ca. tien (van de honderdtachtig) scholen op het hoogste CmK-niveau. Van de overige scholen zit 25 à 30% op niveau 2, wat betekent dat meer dan de helft van de scholen nog op niveau 3 staat. Een extra impuls richting deze ‘achterblijvers’ zou wenselijk zijn. Dat kan bijvoorbeeld door te stimuleren dat er op alle PO-scholen in de provincie een interne cultuurcoördinator (icc-er) komt (nu hebben alleen alle scholen in Almere een icc-er). Zo’n icc-er is de spil voor goed cultuuronderwijs op school. De cultuurcoördinator maakt en houdt iedereen enthousiast voor cultuur en creativiteit in de klas en is de verbindende schakel tussen school en culturele omgeving. Diverse provincies zijn Flevoland voorgegaan in het stimuleren van de komst van icc-ers en het ondersteunen van netwerken van icc-ers.

Aanbeveling 6: Blijf de ontwikkeling van kunstmuseum M ondersteunen

Uit de regiomonitor van Boekman komt naar voren dat wat betreft het culturele aanbod van Flevoland, de museale voorzieningen erg achter blijven bij wat elders in het land aan de orde is. De gemeente Almere en de provincie Flevoland hebben kunstpaviljoen M. op de Floriade gerealiseerd als experimenteel onderdeel van het streven naar een volwaardig museum in Almere. Tegen de achtergrond van het huidige museale aanbod in Flevoland en het feit dat Almere inmiddels de vijfde stad van Nederland is, adviseren wij in deze ontwikkeling te blijven investeren.

Aanbeveling 7: Haal een hbo-opleiding kunst en Cultuur naar Flevoland

Het beroepsonderwijs bereidt jongeren voor op een toekomst op de arbeidsmarkt. Creativiteit is tegenwoordig een sleutel tot succes. In het mbo wordt in toenemende mate aandacht besteed aan creatieve en kunstzinnige opleidingen. Flevoland heeft echter geen hbo-instelling met een opleiding op het gebied van Kunst en Cultuur. Andere steden laten zien dat via een samenwerking met hbo-instellingen die elders zijn gevestigd toch een creatief onderwijsaanbod op hbo-niveau gerealiseerd kan worden. De provincie kan gemeenten en kunstzinnige instellingen ondersteunen bij pogingen om creatieve (deel) opleidingen naar Flevoland te halen.

Aanbeveling 8: Stimuleer digitalisering

Versnelde digitalisering is een van de kansrijke ontwikkelingen. Tijdens de coronacrisis nam de digitalisering een grote vlucht, vooral als distributievorm (opnamen, livestreams, interactieve programma’s). We zien een toenemend gebruik van digitale mogelijkheden in de beeldende kunst, de musea en de archieven (denk bijvoorbeeld aan het digitaal faciliteren van genealogisch onderzoek). We bevelen de provincie aan om culturele instellingen verder te ondersteunen en te faciliteren bij de professionalisering van het digitale aanbod en bij het bouwen van benodigde digitale infrastructuur. Stimuleer daarbij dat instellingen gezamenlijk optrekken en van elkaar leren.

Aanbeveling 9: Indexeer periodiek het budget voor projectsubsidies

Tijdens het samenstellen van deze monitor bereikten ons diverse noodkreten. De soms achterblijvende vraag van het publiek, de uitstroom van vast personeel en de stijgende energiekosten zorgen ervoor dat de kosten van culturele producties stijgen. Eén van de gesprekspartners typeerde dit als een ontwikkeling die werkt als een sluipmoordenaar: op termijn kan het de sector killen. Als in de komende jaren bijvoorbeeld een indexering van de (project) subsidies om wat voor reden achterwege blijft, dan zullen veel culturele organisaties genooddakt zijn de deuren te sluiten. Indexering van het budget voor projecten zou kunnen plaatsvinden per beleidsperiode van vier jaar.

6.2 Aanbevelingen praktisch

Naast de bovenstaande inhoudelijke aanbevelingen richting de toekomst biedt deze monitor ook enkele praktische aanbevelingen.

Aanbeveling 1: Betrek de sector bij het opstellen van het cultuurbeleid

Bij de totstandkoming van het huidige cultuurbeleid zijn er gesprekken georganiseerd met de culturele instellingen in Flevoland en is input opgehaald. Uit de monitorgesprekken met de verschillende instellingen is de wens naar voren gekomen om wederom input te kunnen leveren en bij de beleidsvorming betrokken te worden. Voor de totstandkoming van het nieuwe beleid adviseren wij dit vroegtijdig in het proces te doen en met de culturele instellingen in gesprek te gaan over de belangrijke uitdagingen en kansen voor de toekomst en de rol die de instellingen daarin willen en kunnen spelen. Het advies is dit gericht op actuele thema's te doen zoals digitalisering en talentontwikkeling. Daarbij is het ook raadzaam

om gesprekken te voeren met de makers in Flevoland, de niet gesubsidieerde instellingen en waar mogelijk te kijken naar de behoefte van de bezoekers/het publiek van Flevoland.

Aanbeveling 2: Maak prestatieafspraken waar mogelijk instelling-specifiek

Uit de monitorgesprekken is naar voren gekomen dat de wijze van verantwoorden in sommige gevallen veel tijd in beslag neemt en dat er veel informatie wordt opgevraagd die soms niet geheel van toepassing is op de instelling. Dit is te voorkomen door, uiteraard vanuit het gestelde beleid en de geldende afspraken, samen met de culturele instellingen te kijken naar passende prestatieafspraken. Door in gesprek te gaan over de wederzijdse verwachtingen over de prestatieafspraken kan er door de provincie beter worden gestuurd en kan een beleidsarme generieke vorm van monitoring achterwege blijven of sterk in omvang worden beperkt.

Aanbeveling 3: Zorg voor een heldere monitoring systematiek

Veel instellingen gaven tijdens de gesprekken aan een prettig contact te hebben met de provincie. Ondanks dat de instellingen de provincie goed weten te vinden is er ook ruimte voor verbetering wat betreft de monitoring. Behalve dat, zoals in de voorgaande aanbeveling is beschreven, de wijze van monitoring kan worden aangescherpt, is het ook goed om jaarlijks (of waar nodig per kwartaal) vanuit de provincie een monitorgesprek te houden en daarnaast aan het einde van de beleidsperiode een evaluatie te laten uitvoeren door een onafhankelijke partij.

Foto: Bontehond

Bijlage 1. Coronasteun

De coronasteun bestond uit de volgende onderdelen

- Cou lance: in 2020 en in 2021 zijn cou lance-maatregelen ingesteld om met de prestaties om te gaan.
- Steun vanuit het Rijk door middel van specifieke uitkeringen aan provincies en gemeenten.
- Steunregelingen zoals opgezet door de provincie Flevoland:
 - COVID-19 regeling voor Flevolandse culturele instellingen
 - COVID-19 regeling voor Flevolandse amateurkunstverenigingen
 - COVID-19 Balkonscèneregeling voor individuele makers
 - COVID-19 Cofinanciering voor Flevolandse (film)theaters, musea en poppodia⁶.

Met de extra maatregelen van de provincie Flevoland zijn 19 balkonscènes gefinancierd, amateurkunst (2020: 13 aanvragen, 2021: 4 aanvragen) cofinanciering voor instellingen (2020: 7 instellingen, 2021: 6 instellingen) en ondersteunende maatregelen.

⁶ Met de regeling voor amateurkunstverenigingen heeft de provincie bijgedragen in de kosten voor materialen, alternatieve oefenruimte en werkzaamheden door derden die noodzakelijk waren om te kunnen voldoen aan de 1,5 meter afstandsregel. Met de Balkonscèneregeling maakte de provincie voor individuele makers, kleinschalige professionele live-uitvoeringen met publiek mogelijk binnen de bestaande coronaregels.

Foto: Bontehond

Bijlage 2. Deelnemende instellingen

2+ Producties – Festival 2turvenhoog

Vanuit de overtuiging dat jonge kinderen recht hebben op kwaliteitskunst maakt en presenteert Stichting 2+ Producties, de stichting achter Festival 2turvenhoog, voorstellingen en installaties aan de allerkleinste kinderen (2-8 jaar) en de mensen om hen heen. Zodat kinderen, kunst en kunstenaars elkaar kunnen ontmoeten en wederzijds inspireren.

Apollo Ensemble

Het Apollo Ensemble speelt muziek uit de periode van 1600 tot 1850, van barok tot vroege romantiek. Het maakt daarbij gebruik van historische instrumenten. Het ensemble brengt de schoonheid van deze muziek over op een zo breed mogelijk publiek.

Batavialand

Batavialand is dé plek in de Nederland waar de oorsprong van ons nationale DNA, gevormd door het leven op de grens van land en water, voor het voetlicht wordt gebracht. Batavialand etaleert de kennis en kunde over die verbinding van land en water, over de polders, het watermanagement, scheepsbouw en handel; in het verleden, het heden en de toekomst. Batavialand wil een zo breed mogelijk nationaal en internationaal publiek bereiken. Batavialand is als erfgoedpark opgenomen in het Nederlands museumregister.

Bibliotheek Netwerk Flevoland

Stichting Bibliotheek Netwerk Flevoland (BNF) is een samenwerking tussen twee bibliotheken; De Nieuwe bibliotheek in Almere met vestigingen in Almere

Stad, Almere Haven, Almere Buiten en Almere Poort en de FlevoMeer bibliotheek met vestigingen in Lelystad, Noordoostpolder, Dronten, Zeewolde, Urk, Biddinghuizen en Swifterbant. BNF ondersteunt de Flevolands bibliotheken op het gebied van kennis, ervaring en netwerk maar ook op het gebied van facilitaire zaken en praktische ondersteuning.

BonteHond

BonteHond is het enige professionele jeugd theatergezelschap van Flevoland. BonteHond is een kunstbedrijf waar creativiteit centraal staat en het bedrijf rust op drie pijlers; theaterproducties, kunsteducatie en publiekswerking. In alle activiteiten die de BonteHond onderneemt doet zij pogingen de wereld op een charmante manier op de kop te zetten en te tornen aan vastgeroeste opvattingen. Hiertoe maken zij inspirerende producties, zoeken ze connectie met het onderwijs en maatschappelijke organisaties, zetten ze in op talentontwikkeling en nemen ze creativiteit de wereld over.

Suburbia

Suburbia maakt aantrekkelijk toneel voor alle inwoners van Almere. Ze spelen theater op verschillende plekken in de stad en maken voorstellingen over hoe te leven waarbij het thema 'zie de mens' centraal staat. Naast de Suburbanen (de kern van de theatergroep) is er ook een jongerengezelschap SubSub, Suburbia in de Buurt waar verhalen van inwoners van Almere worden verzameld en Suburbia Film, waarbij in 2021 de eerste filmproductie is gemaakt.

Foto: Suburbia

Vis à Vis

Theatergezelschap Vis à Vis speelt haar openluchtvoorstellingen op een vaste vestiging bij het Almeerderstrand. Luchtige comedy, verbluffend spektakel en vernuftige verhaallijnen leiden het publiek met een knipoog langs de afgrond van zware dilemma's. Vis à Vis creëert in haar eigen originele buitentheater een wereld vol buitengewone mogelijkheden, humor en verrassingen. In al het theatrale geweld blijft de kleine menselijke maat de hoofdrol spelen.

De Kubus: Kunstlink & FleCK

Onder stichting De Kubus vallen Kubus, Corneel, FleCK en Kunstlink. De twee instellingen die in deze monitor worden besproken zijn FleCK en Kunstlink omdat deze worden gefinancierd door de provincie. Kunstlink versterkt en verbind kunst makend Flevoland. Kunstmakers, amateurkunstorganisaties, kunstcentra en gemeenten kunnen bij Kunstlink terecht voor ondersteuning, informatie en advies. FleCK is het expertisecentrum cultuureducatie voor Flevoland. FleCK is het aanspreekpunt voor scholen, schoolbesturen en cultuuraanbieders die aan de slag willen met cultuuronderwijs

en behoefte hebben aan advies, scholing en ondersteuning op dit gebied. Door middel van adviezen, deskundigheidsbevordering, kennisdeling, innovatie en samenwerkingsverbanden, werkt FleCK aan kwaliteit en verankering van cultuureducatie in het basisonderwijs.

Land Art Flevoland

Land Art Flevoland is een organisatie die de monumentale landschapskunstwerken in Flevoland onder de aandacht brengt van een breed publiek. Dit doet de organisatie door het organiseren van diverse activiteiten en samen te werken met organisaties en mensen - binnen Flevoland en daarbuiten - die duurzaam bij de landschapskunst betrokken zijn.

Foto: LandArt Flevoland

Bijlage 3. Bronnenlijst

- Cultuurnota 2017-2020, Provincie Flevoland
 - Cultuurnota 2021-2024, Provincie Flevoland
 - Cultuurmonitor 2017 en 2018 Provincie Flevoland, Berenschot
 - Bestuursverslag & Jaarrekening De Batavialand 2019, 2020 en 2021
 - Factsheet FlevoMeer bibliotheek, 2020 en 2021
 - Jaarverslag Bibliotheeknetwerk Flevoland 2019, 2020 en 2021
 - Infographic Bibliotheeknetwerk Flevoland 2020
 - Jaarverslag & Jaarrekening De BonteHond 2019, 2020 en 2021
 - Jaarverslag & Jaarrekening Suburbia 2019, 2020 en 2021
 - Inhoudelijk & Financieel verslag Vis à Vis 2019, 2020 en 2021
 - Jaarverantwoording FleCk 2019, 2020 en 2021
 - Jaarverantwoording Kunstlink 2019, 2020 en 2021
 - Jaarverslag & Jaarrekening Apollo Ensemble 2019, 2020 en 2021
-

Bijlage 4. Cultuurlasten van de provincies (CBS, 2019)

Bedragen in duizenden euro's	Totale cultuurlasten	Podiumkunsten	Beeldende kunst en vormgeving	Kunst- en cultuur-educatie	Film en vide	Musea	Historische archieven	Cultureel erfgoed	Bibliotheekwerk	Lokale pers en omroep
Totaal provincies	348.261	38.089	6.462	14.783	4.778	46.842	12.539	141.267	44.746	2.152
Groningen	24.214	1.048	14	911	173	1.451	900	13.656	2.133	94
Fryslan	38.351	2.341	151	442	647	5.120	4.302	11.949	3.212	666
Drenthe	20.930	2.005	255	1.898	-	6.622	485	3.217	3.532	67
Overijssel	19.079	4.393	654	1.228	61	1.740	2.495	4.634	3.396	-
Gelderland	54.506	4.456	712	1.154	-	2.396	156	31.272	7.178	1.250
Utrecht	27.526	849	-	1.604	46	-	713	16.605	2.572	-
Noord-Holland	13.561	-	-	-	-	-	1.344	7.500	2.715	-
Zuid-Holland	16.976	31	-	1.564	-	328	-	9.883	5.008	-
Zeeland	19.636	391	316	511	50	3.652	703	5.249	7.208	-
Noord-Brabant	60.055	17.184	1.492	1.668	1.555	5.088	720	26.734	4.781	75
Limburg	47.662	4.754	2.383	2.508	2.246	18.759	471	10.109	2.041	-
Flevoland	5.765	637	485	1.295	-	1.686	250	459	970	-

	Podiumkunsten	Beeldende kunst en vormgeving	Kunst- en cultuur-educatie	Film en video	Musea	Historische archieven	Cultureel erfgoed	Bibliotheekwerk	Pers en omroep	Overige	Totaal
Totaal provincies	11%	2%	4%	1%	13%	4%	41%	13%	1%	11%	100%
Groningen	4%	0%	4%	1%	6%	4%	56%	9%	0%	16%	100%
Fryslan	6%	0%	1%	2%	13%	11%	31%	8%	2%	25%	100%
Drenthe	10%	1%	9%	0%	32%	2%	15%	17%	0%	14%	100%
Overijssel	23%	3%	6%	0%	9%	13%	24%	18%	0%	3%	100%
Gelderland	8%	1%	2%	0%	4%	0%	57%	13%	2%	11%	100%
Utrecht	3%	0%	6%	0%	0%	3%	60%	9%	0%	19%	100%
Noord-Holland	0%	0%	0%	0%	0%	10%	55%	20%	0%	15%	100%
Zuid-Holland	0%	0%	9%	0%	2%	0%	58%	30%	0%	1%	100%
Zeeland	2%	2%	3%	0%	19%	4%	27%	37%	0%	8%	100%
Noord-Brabant	29%	2%	3%	3%	8%	1%	45%	8%	0%	1%	100%
Limburg	10%	5%	5%	5%	39%	1%	21%	4%	0%	9%	100%
Flevoland	11%	8%	22%	0%	29%	4%	8%	17%	0%	0%	100%